

Wieś i wiejskość: między stereotypem a rzeczywistością

- [Wprowadzenie](#)
- [Badanie 1](#)
- [Audiobook](#)
- [Film](#)
- [Badanie 2](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Materiał jest częścią serii „**Statystycznie rzecz biorąc**”.

Mimo że zdajemy sobie sprawę z postępu cywilizacyjnego, który obejmuje cały świat, to zastanówmy się, czy przypadkiem nie jest tak, że w naszej świadomości, a może podświadomości, istnieje wizerunek wsi zupełnie innej: domy kryte strzechą, gumiaki i błoto. No może nie dosłownie, ale bądźmy szczerzy... Jakie tak naprawdę wyobrażenie mamy o polskiej wsi?

Twoje cele

- Scharakteryzujesz poznawczą funkcję stereotypizacji i jej negatywne konsekwencje w relacjach międzyludzkich.
- Powiążesz postawy oparte na stereotypach z negatywnymi zjawiskami społecznymi.
- Zaprojektujesz pytania sondażowe do badania stereotypów wybranych grup społecznych.

Dla zainteresowanych

Badanie opinii publicznej

Badania opinii publicznej: historia, metody i ośrodki

Stereotypy – dlaczego tak łatwo im ulegamy

Stereotyp jako przykład postawy

Badanie 1

Odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na żadną z pozostałych odpowiedzi. Udziel odpowiedzi w odniesieniu do każdego wiersza osobno.

Ćwiczenie 1

Czy ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości, jak ludzie z miasta, czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?

Możliwości w zakresie:	mniejsze	takie same	większe	trudno powiedzieć
rozwijania swoich zdolności i zainteresowań	☐	☐	☐	☐
osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej	☐	☐	☐	☐
osiągnięcia godziwego poziomu życia	☐	☐	☐	☐
zdobycia dobrego wykształcenia	☐	☐	☐	☐

Oprac. na podst.: *Polacy o życiu na wsi*, „Komunikat z badań CBOS” nr 15/2015, Warszawa, luty 2015, s. 7, cbos.pl.

Porównaj swoje odpowiedzi z propozycjami innych uczniów. Czy w waszych przemyśleniach były duże rozbieżności?

Ćwiczenie 2

Rozważ następujące problemy.

Jakie czynniki mogą sprawiać, że w zakresie realizacji niektórych planów osobistych mieszkańcy na wsi mają mniejsze możliwości niż ludzie mieszkający w miastach?

Jakie czynniki mogą sprawić (jeśli w ogóle taka sytuacja występuje), że w zakresie realizacji niektórych planów osobistych mieszkańcy wsi mają większe możliwości niż mieszkańcy miast?

Co jest źródłem twojego wyobrażenia na temat możliwości mieszkańców wsi, jeśli pochodzisz z miasta?

Co jest źródłem twojego wyobrażenia na temat możliwości, jakie mają mieszkańcy miast, jeśli pochodzisz ze wsi?

W jakim zakresie różnice między miastem a wsią obecnie się zacierają (jeśli w ogóle istnieją takie obszary)?

Przedyskutuj swoje odpowiedzi z koleżankami i kolegami z klasy. Przeanalizuj, czy bardzo się różnicie w swoich rozwiązaniach. Ustalcie wspólnie, z czego to wynika.

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią audiobooka, zderzając obraz wsi, jaki wyłania się z wywiadu z dr Rutą Śpiewak, z własnymi wyobrażeniami na ten temat.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PQ5GszZ2N>

Ze wsi do miasta

Polska wieś uległa w ostatnich dekadach znacznym przemianom. Ich motorem w dużym stopniu było przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, dzięki czemu na prowincję popłynął strumień pieniędzy. Efekty są widoczne gołym okiem – nowe drogi, chodniki, place zabaw i wiejskie świetlice.

O te i inne zmiany postanowiliśmy telefonicznie zapytać doktor Rutę Śpiewak z Instytutu Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk.

Pani doktor, jak zmieniła się polska wieś?

Zmieniła się pod względem estetycznym, wypiękniała, gospodarstwa wyglądają lepiej, ulice i tak dalej. Zmienia się też dosyć dynamicznie struktura społeczna. Statystyczny mieszkaniec wsi nie jest już rolnikiem. Spośród wszystkich mieszkańców wsi niecałe 30 procent obecnie zajmuje się rolnictwem, żyje w jakimś stopniu z rolnictwa, niekoniecznie w stu procentach. Proszę zauważyć, 70 procent osób nie ma nic wspólnego lub prawie nie ma nic wspólnego z produkcją żywności, więc nasze wyobrażenie, że wieś równa się rolnictwo, równa się produkcja żywności, jest już tak naprawdę nieaktualne. Oczywiście, że w dalszym ciągu to na wsi produkuje się najwięcej żywności, ale mieszkańcy wsi zajmują się bardzo wieloma innymi zawodami pozarolniczymi. To jest bardzo duża zmiana, która zaszła – cały czas zmniejszająca się liczba osób utrzymujących się z rolnictwa i drugie, że bardzo wiele obszarów wiejskich zaczęło pełnić teraz taką funkcję, tak zwaną sypialnianą, która nie ma już nic wspólnego z tym naszym wyobrażeniem wsi, gdzie rosną zboża i chodzą kurczaki po ulicach. Kolejną rzeczą, która się bardzo zmieniła [jest to, że] wieś się bardzo mocno specjalizuje. Zaniknęły takie gospodarstwa wielofunkcyjne, w których produkowano zarówno

mięso, jak i zboże, jak i warzywa i tak dalej. W tej chwili większość gospodarstw idzie w kierunku jednej lub dwóch lub trzech dosyć konkretnie sprecyzowanych form produkcji. To z punktu widzenia rozwoju ekonomicznego, czysto ekonomicznego, jest dobre, z punktu widzenia wielu innych kwestii, przede wszystkim kwestii środowiskowych, ma dosyć negatywny wpływ.

Czy mieszkańcy wsi mają mniejsze szanse edukacyjne?

Poziom przeciętnego wykształcenia mieszkańców wsi bardzo wzrósł. W dalszym ciągu statystyczne różnice pomiędzy mieszkańcami miast i wsi, jeżeli chodzi o osiągnięte wykształcenie są dosyć duże. Oznacza to, że osób z wyższym wykształceniem na obszarach miejskich jest w dalszym ciągu znacznie więcej niż na obszarach wiejskich. Ważną kwestią jest dostęp do edukacji. Kolejne reformy doprowadziły do likwidacji małych wiejskich szkół, które stanowiły nie tylko, pełniły nie tylko funkcje edukacyjne, ale też takie funkcje centrów kulturowych i integracyjnych. To można oceniać różnie, tutaj po prostu ekonomia zadziałała, że część tych szkół małych przestała się opłacać. Obszary wiejskie są ogromnie zróżnicowane. Bardzo dużo rodziców, szczególnie z obszarów tych podaglomeracyjnych wsi wozi dzieci do innych gmin, często są to właśnie duże miasta, więc odpowiedzieć na pytanie: Czy szanse mieszkańców wsi i miasta są różne w wymiarze edukacyjnym?, nie jest tak łatwo. Ale w dalszym ciągu można powiedzieć, że przeciętnie biorąc, szanse edukacyjne mieszkańców wsi (...) są mniejsze. Tu nie chodzi tylko i wyłącznie (...) o same zajęcia szkolne, ale przecież też o ogromną gamę zajęć pozaszkolnych, które są w dalszym ciągu mniejsze i skromniejsze na obszarach wiejskich. Jednym z poważnych problemów, o których koniecznie trzeba powiedzieć, jest problem dostępu do komunikacji publicznej, wiele tych zajęć odbywa się popołudniami i dzieci z obszarów wiejskich nie mają na przykład jak dotrzeć do innych gmin czy większych miast. To właśnie brak komunikacji publicznej bardzo..., od wielu lat taki temat, który jakoś się tam pojawia i znika w politycznej debacie, ale on wpływa na ograniczenie szans właśnie edukacyjnych oraz dostępu na przykład starszych osób do usług medycznych, ale też na przykład kulturalnych.

Jakie są obecnie największe problemy i wyzwania obszarów wiejskich?

Najpoważniejszym problemem obszarów wiejskich to jest starzenie się obszarów wiejskich, depopulacja, wiele wsi się starzeje, młodzi ludzie uciekają ze wsi, liczba dzieci, które się rodzą na wsi maleje, szczególnie mówimy tutaj o obszarach

położonych dalej od dużych i średnich miast. To jest bardzo poważny problem – mniejsza liczba osób na obszarach wiejskich powoduje, generuje bardzo wiele problemów, między innymi zanik różnego rodzaju usług. Po co na przykład zakładać przychodnię czy szkołę we wsi, w której mieszka kilkadziesiąt osób starszych. Drugim w mojej opinii problemem jest kwestia klimatyczna, to jest kwestia, która dotyczy oczywiście nas wszystkich, poniekąd niezależnie od tego, czy mieszkamy w mieście, czy na wsi, choć na wsi jest to znacznie bardziej odczuwalne. Podniesienie średnich temperatur rocznych wiąże się ze wzrostem czasu, kiedy jest susza, to wiąże się oczywiście z daleko idącymi ograniczeniami, jeżeli chodzi o produkcję rolniczą, a też po prostu utrudnia życie. Perspektywy, jeżeli chodzi o dostęp do wody pitnej, są dramatyczne i najbardziej uderzą właśnie w te obszary wiejskie, te na których coraz mniej osób mieszka. Tam nie opłaca się inwestować w różnego rodzaju urządzenia uzdatniające wodę i tak dalej, więc to wszystko jest ze sobą powiązane. Kolejnym ważnym problemem, o którym już wspomniałam, to jest zanikanie różnego rodzaju form usług publicznych, to też jest ograniczenie właśnie dostępu do usług medycznych i tak dalej, to też różnego rodzaju ograniczenie usług publicznych w postaci funkcji kulturalnych, na przykład zanikanie bibliotek, domów kultury i tak dalej, jakże ważnych przecież dla jakości życia wszystkich, w tym oczywiście mieszkańców wsi.

Dziękuję za rozmowę.

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Aneta Olender, „*Wygląda jak Czarnobyl*”. *Tak się żyje na wsi, która umarła wraz z PGR-em*, natemat.pl, 20.03.2019 [dostęp: 15.09.2020].

Plik o rozmiarze 112.53 KB w języku polskim

Na podstawie reportażu Anety Olender scharakteryzuj tę część ludności wiejskiej, o której można powiedzieć, że ma mniejsze niż ludność miejska możliwości w zakresie realizacji celów życiowych.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem dr. Pawła Trojanowskiego na temat [stereotypów](#) i zastanów się, jakie jest twoje postrzeganie świata i czy często ulegasz stereotypom.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D117SD5QY>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Od uproszczenia do zaprzeczenia*.

Ćwiczenie 1

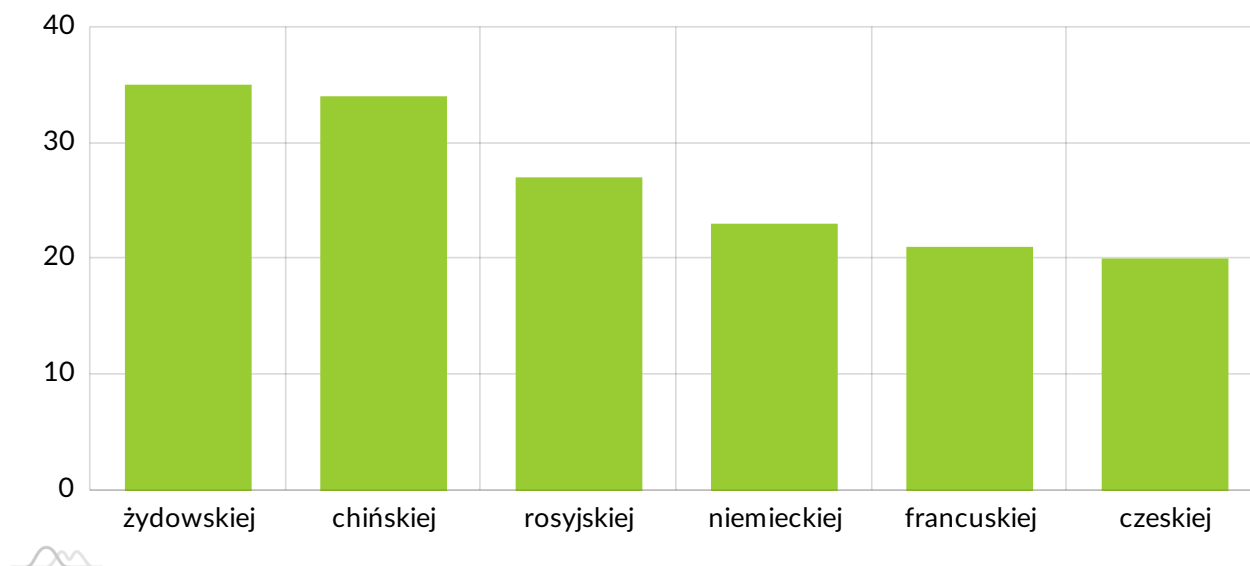
Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Kierowanie się stereotypami może prowadzić do agresji.	☐	☐
Dystans społeczny mierzony jest odsetkiem badanych pożądanym danej cechy, ze względu na którą ustanawiany jest dystans.	☐	☐
Stereotyp społeczny jakiejś zbiorowości zawsze się składa z jednej cechy przypisywanej członkom tej zbiorowości.	☐	☐
Stereotypy mają wymiar poznawczy i afektywny (ujawniający emocje).	☐	☐
Stereotyp jakiegoś obiektu budowany jest na wielostronnej i wszechstronnej, obejmującej cechy pozytywne i negatywne, analizie danego obiektu.	☐	☐
Stereotypizacja to konieczny element procesów poznawczych człowieka.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z danymi na wykresie i wykonaj zadanie.

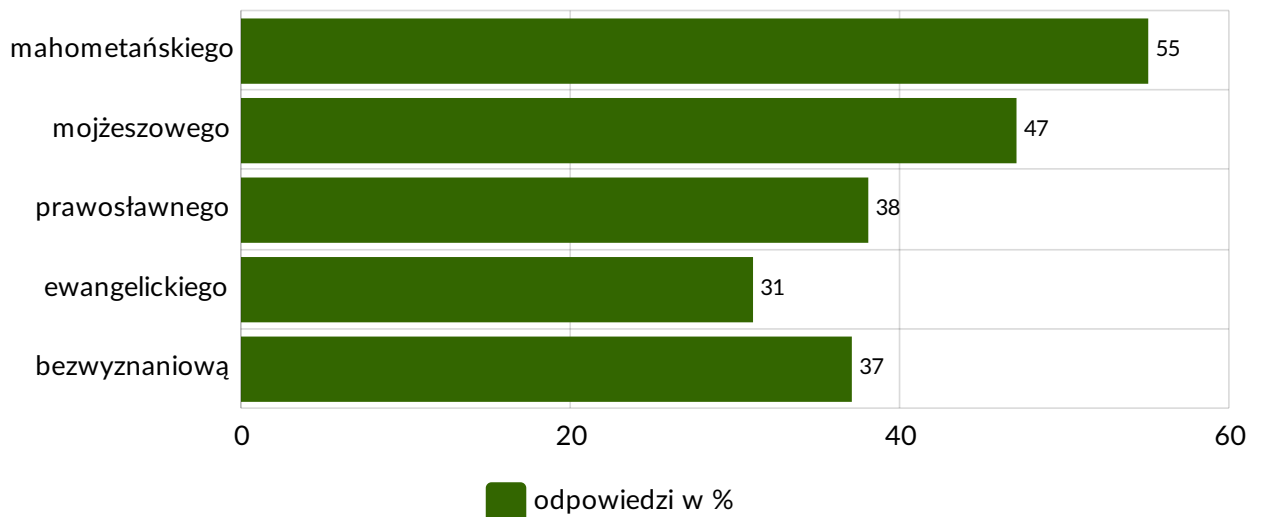
Sprzeciw wobec małżeństwa syna lub córki z osobą narodowości:

Oprac. na podst.: *Przejawy dystansu społecznego wobec innych narodów i religii*, „Komunikat z badań CBOS”, Warszawa, styczeń 2007, s. 2, cbos.pl.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprzeciw wobec małżeństwa syna lub córki z osobą wyznania:

Oprac. na podst.: *Przejawy dystansu społecznego wobec innych narodów i religii*, „Komunikat z badań CBOS”, Warszawa, styczeń 2007, s. 6, cbos.pl.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Rozstrzygnij, jakie czynniki mają wpływ w społeczeństwie polskim na tworzenie dystansów społecznych i ich wielkość. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Słownik

kategoryzacja

przypisanie, porządkowanie cech, rzeczy, zjawisk lub osób według określonych kategorii

postawa

podejście człowieka do życia, a także pewnych zjawisk, prezentujące jego poglądy; postawa determinuje reakcje człowieka wobec określonych zjawisk lub osób

stereotyp

funkcjonujący w świadomości społecznej uproszczony i zabarwiony wartościująco obraz rzeczywistości

Badanie 2

Weź pod uwagę dotychczasowe rozważania z Badania 1, wykonanych ćwiczeń oraz przedstawionych materiałów i ponownie odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi. Wariant „trudno powiedzieć” wybierz tylko wtedy, gdy rzeczywiście nie potrafisz się zdecydować na inną odpowiedź.

Ćwiczenie 1

Czy ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości, jak ludzie z miasta, czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?

Możliwości w zakresie:	mniejsze	takie same	większe	trudno powiedzieć
rozwijania swoich zdolności i zainteresowań	☐	☐	☐	☐
osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej	☐	☐	☐	☐
osiągnięcia godziwego poziomu życia	☐	☐	☐	☐
zdobycia dobrego wykształcenia	☐	☐	☐	☐

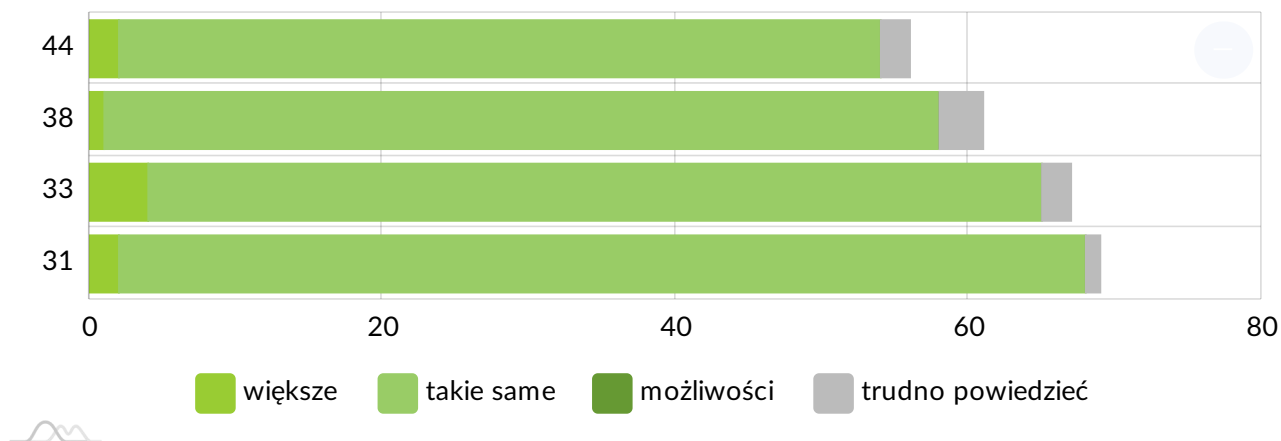
Oprac. na podst.: *Polacy o życiu na wsi*, „Komunikat z badań CBOS” nr 15/2015, Warszawa, luty 2015, s. 7, cbos.pl.

Porównanie sondaży i wyników badań

Ćwiczenie 2

Przeanalizuj różnice w procentowych rozkładach odpowiedzi na pytanie sondażowe zadane przez CBOS i w badaniach w twojej klasie.

Czy ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości, jak ludzie z miasta, czy też ich możliwości w tej dziedzinie są większe lub mniejsze? Możliwości:

Oprac. na podst.: *Polacy o życiu na wsi*, „Komunikat z badań CBOS”, Warszawa, luty 2015, s. 7, cbos.pl.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W pierwszym kroku porównaj odpowiedzi z badań zrealizowanych przez CBOS na ogólnopolskiej próbie dorosłych Polaków z odpowiedziami twojej klasy udzielonymi w Badaniu 1. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Dokonaj porównań dla każdej z badanych kategorii możliwości (wiersze tabeli). Czy jako grupa różnicie się czymś od społeczeństwa polskiego jako całości? Co uzasadnia te różnice?

W drugim kroku porównaj odpowiedzi z obu sondaży przeprowadzonych w klasie. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy refleksja nad pytaniami po pierwszym sondażu oraz treści zamieszczonych materiałów mogły wpłynąć na zmianę wskazań części z was? Jeśli tak, przedstaw których wskazań i uzasadnij dlaczego. Jeśli nie, również uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbińska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Wieś i wiejskość: między stereotypem a rzeczywistością

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

6) analizuje poznawcze przyczyny stosowania stereotypów i związane z tym niebezpieczeństwa.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje poznawczą funkcję stereotypizacji i jej negatywne konsekwencje w relacjach międzyludzkich;
- wiąże postawy oparte na stereotypach z negatywnymi zjawiskami społecznymi;
- analizuje pytania sondażowe do badania stereotypów wybranych grup społecznych i odpowiedzi respondentów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją

Uczniowie szukają w mediach i zasobach internetu (również posiłkując się portalami społecznościowymi) opinii na temat mieszkańców wsi.

Faza wstępna

1. Burza mózgów moderowana przez nauczyciela. Uczniowie na podstawie zgromadzonych materiałów tworzą obraz polskiej wsi i jej mieszkańców funkcjonujący w świadomości Polaków. Swoje pomysły zapisują na tablicy, a po fazie twórczej następuje wspólna weryfikacja propozycji. Mogą też podzielić je na pozytywne i negatywne oraz ze względu na źródła opinii znalezionych przed zajęciami.
2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej (lub za pomocą rzutnika) pytanie sondażowe z sekcji „Badanie 1”. Uczniowie na telefonach komórkowych lub tabletach logują się do systemu, dołączają do lekcji i przystępują do odpowiedzi na zadane pytanie. Nauczyciel, korzystając ze swojego panelu użytkownika, wyświetla zestawienie odpowiedzi uczniów. Chętne osoby mogą uzasadnić swój wybór.
2. Podział klasy na grupy. Każdy zespół rozważa problemy przedstawione w ćwiczeniu 2 w sekcji „Badanie 1”. Następnie reprezentanci grup pokazują efekty swojej pracy, które są wspólnie dyskutowane przez wszystkich.
3. Zespół klasowy zapoznaje się z audiobookiem „Ze wsi do miasta”. Uczniowie robią notatki, a następnie porównują stworzony na początku lekcji obraz wsi z opinią dr R. Śpiwak. Podczas dyskusji wskazują różnice i przykłady stereotypowego myślenia autorów opinii wyszukanych przed zajęciami.

4. Praca z filmem. Uczniowie zapoznają się z materiałem i w trakcie dyskusji zastanawiają się, jakie jest ich postrzeganie świata i czy często ulegają stereotypom. Każda wypowiedź powinna być uzasadniona.

5. Uczniowie w parach wykonują ćwiczenia na temat stereotypów dołączone do filmu. Wspólne omówienie odpowiedzi.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie ponownie odpowiadają na pytanie sondażowe zadane na wcześniejszym etapie zajęć (w sekcji „Badanie 2”). Wyniki są wyświetlone na tablicy interaktywnej.

2. Podział na grupy. Każda z nich wykonuje ćwiczenie 2 w sekcji „Badanie 2”. Uczniowie porównują wyniki sondażu przeprowadzonego przez CBOS oraz wyniki badań przeprowadzonych w klasie. Przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi, które są wspólnie omawiane i porównywane.

3. Na zakończenie zajęć chętne osoby, które zmieniły zdanie podczas obu głosowań, mogą uzasadnić swoje decyzje.

Praca domowa:

Uczniowie analizują materiał źródłowy i wykonują ćwiczenie 1 dołączone do audiobooka.

Materiały pomocnicze:

Walter Lippmann, *Opinia publiczna*, Kraków 2020.

Przejawy dystansu społecznego wobec innych narodów i religii, „Komunikat z badań CBOS”, Warszawa, styczeń 2007.

Polacy o życiu na wsi, „Komunikat z badań CBOS” nr 15/2015, Warszawa, luty 2015.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać film oraz audiobook do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej na temat stereotypów.